

URZĄD GMINY W WILKOWICACH
DZIENNIK PODAWCZY
17-08-2022
Ilość załączników 10709/2022
L.dz.
Podpis Ciołowy

OKG
JRG

Bystra 16.08.2022

Adresat petycji:

Przewodniczący Rady Gminy Wilkowice p. Marcin Kwiatek
Wójt Gminy Wilkowice p. Janusz Zemanek

Składająca petycję:

Ewa Cierniak-Szóstak

Petycja w sprawie upamiętnienia postaci dr Ludwika Jekelsa za zasługi dla historii Bystrej i kultury polskiej w 125 rocznicę założenia przez niego sanatorium w tej miejscowości

Zwracam się z petycją o godne uczczenie pamięci jednego z najbardziej zasłużonych mieszkańców Bystrej dr Ludwika Jekelsa w postaci tablicy pamiątkowej lub w innej znaczącej formie (np. nazwania jego imieniem tężni solankowej) w naszej miejscowości.

Znaczenie dr Ludwika Jekelsa dla Bystrej:

1. Sanatorium Jekelsa i jego kontynuacje

Nie ulega wątpliwości, że doktor Ludwik Jekels jest faktycznym „odkrywcą” Bystrej. O jej dzisiejszym charakterze w dużym stopniu zdecydowało bowiem jego nowoczesne, jak na ówczesne warunki, sanatorium prowadzone w latach 1898 – 1912. Autorzy historii bystrzańskiego szpitala pulmonologicznego, jego wieloletni dyrektorzy stwierdzają jednoznacznie, iż pomimo istnienia wcześniej ośrodka kuracji wodolecznicznych w Bystrej to właśnie „Doktor Jekels nadał lecznicy (...) nowego impulsu rozwojowego – impulsu, który wystarczył na 100 lat”. Dzięki staraniom Ludwika Jekelsa Bystra uzyskała w 1906 r status uzdrowiska. Miejscowość została spopularyzowana wśród kuracjuszy, a późniejsze ośrodki uzdrowiskowe dr Szarawskiego Sanatorium oraz Szpital Pulmonologiczny były i są nadal kontynuacją efektów przedsięwzięć biznesowych i społecznych, które dr Ludwik Jekels prowadził podczas swojego kilkunastoletniego pobytu w Bystrej.

2. Julian Fałat i inne znane postaci w Bystrej

Dwukrotny pobyt w sanatorium i skuteczne leczenie prowadzone przez Ludwika Jekelsa w znaczący sposób zdecydowały o wyborze przez Juliana Fałata Bystrej na miejsce swojego osiedlenia - pomimo zakładanej pierwotnie innej lokalizacji. Dowód wdzięczności Fałata dla Jekelsa i jego rodziny w postaci pamiątkowego obrazu znajduje się w bystrzańskim muzeum malarza.

Inne wybitne postaci (m.in. Zapolska, Konopnicka, być może Piłsudski, a w latach trzydziestych XX wieku Daszyński i Rostworowski), z których obecności Bystra pozostaje tak dumna, znalazły się tutaj za sprawą jego sanatorium lub ośrodków korzystających z efektów spopularyzowania przez niego walorów leczniczych tej miejscowości.

3. Znaczenie okresu bystrzańskiego w działalności Jekelsa dla kultury i nauki polskiej

Postać dr Ludwika Jekelsa ma ważne znaczenie dla kultury polskiej. Odwiedzając wybitnych wiedeńskich lekarzy w celach propagowania bystrzańskiej lecznicy Jekels nawiązał kontakt z Zygmuntem Freudem stając się z czasem członkiem jego bliskiego otoczenia. Rozbudzone zainteresowania psychoanalizą sprawiły, że został Jekels pierwszym polskim freudystą rozpoczynając właśnie w Bystrej po raz pierwszy na terenie naszego kraju stosowanie tej dziedziny psychoterapiiⁱⁱ. Propagował wówczas psychoanalizę na wszechzaborowych zjazdach polskich lekarzy. W okresie bystrzańskim wydał pierwsze polskie omówienie psychoanalizy, tutaj również jako pierwszy przetłumaczył na język polski dzieła Freuda. Stworzył w tym celu polskie odpowiedniki dużej ilości pojęć, które do tej pory nie funkcjonowały w terminologii naszej psychologii i psychiatrii, obecnie zaś przeniknęły nawet do języka potocznego (np. wyrażenie „freudowski błąd”). Freud uznawał Jekelsa za swojego ambasadora w Polsce pisząc: „Wprowadzenie psychoanalizy do polskiej nauki i literatury jest przede wszystkim zasługą Ludwiga Jekelsa”ⁱⁱⁱ (później Freud poprosił go o pełnienie podobnej roli w Szwecji). Przyjaźń z Freudem zaowocowała spędzeniem przez rodzinę Freuda (w tym córkę Annę Freud, późniejszą wybitną uczoną) wakacji w bystrzańskim domu Jekelsów. W tym też czasie staje się Jekels wpływowym członkiem wiedeńskiego Międzynarodowego Towarzystwa Psychoanalitycznego. Ten aspekt bystrzańskiej historii Jekelsa ma jeszcze jeden ciekawy epizod: współpracując z Jekelsem rozpoczyna tu swoją karierę Herman Nunberg, późniejszy wybitny psychiatra amerykański (m.in. prezydent Nowojorskiego Towarzystwa Psychoanalitycznego).

Obecnie w wielu opracowaniach historyków nauki, filozofii i literatury podkreśla się ogromne znaczenie działań naukowych i popularyzatorskich Ludwika Jekelsa z okresu bystrzańskiego dla kultury polskiej, skutkujących m.in. wykorzystaniem motywów psychoanalitycznych w twórczości pisarzy Młodej Polski i dwudziestolecia międzywojennego^{iv}. Znaczenie Jekelsa w tej dziedzinie stało się przedmiotem badań finansowanych w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki owocując kilkoma monografiami naukowymi. Tytuł jednej z nich - „Od Jekelsa do Witkacego”^v jednoznacznie ukazuje ciąg rozwojowy tych idei w polskiej kulturze. W 2021 r. pojawiło się tłumaczenie wydanych w Stanach Zjednoczonych „Pism Wybranych” Jekelsa.

Rękopisy Ludwika Jekelsa (w tym ogromna korespondencja z Freudem) przechowywane są w Bibliotece Kongresu USA i Instytucie Freudowskim w Wiedniu.

4. Zasłużony mieszkaniec Bystrej

Podczas pobytu w Bystrej dr Ludwik Jekels działał na rzecz miejscowej społeczności. Był aktywnym członkiem posiedzeń rady gminy. Z jego inicjatywy powstał na terenie sanatorium pierwszy oddział pocztowy w Bystrej. Umieszczenie na nim napisu w języku polskim przed niemieckim wywołało kilkakrotne protesty niemieckiego przewodniczącego i członków rady gminnej. Opór Jekelsa wobec żądania aby przyznać pierwszeństwo niemieckiemu szyldowi spowodował uchwalenie przez bystrzańskich radnych interwencji w c.k. morawsko-śląskiej Dyrekcji Pocztovej w Brnie^{vi}.

Ludwik Jekels kredytuował z własnych środków połowę kosztów założenia stacji telegraficznej w Bystrej, zaś kilka lat później wraz z innym bystrzańskim przedsiębiorcą zobowiązał się do pokrycia w całości wydatków związanych z wymianą słupów telegraficznych w naszej miejscowości.

Zaufanie jakim obdarzano dr Ludwika Jekelsa powodowało, iż kilkakrotnie powierzano mu funkcję kontrolera rocznych sprawozdań finansowych gminy.

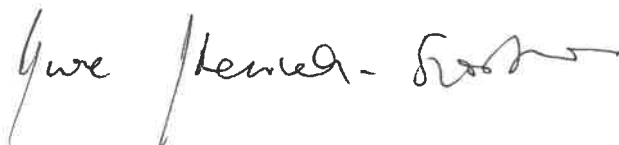
W 1905 r. z inicjatywy Jekelsa powstało Towarzystwo Upiększania Bystrej dbające o rozwój kulturalny naszej miejscowości. Towarzystwo dysponowało m.in. biblioteką liczącą 700 tomów. Późniejsze międzywojenne Towarzystwo Przyjaciół Bystrej było kontynuacją tej inicjatywy.

Dr Ludwik Jekels urodzony w 1867 r. we Lwowie, absolwent tamtejszego gimnazjum i Uniwersytetu Wiedeńskiego, opuścił Bystrą po tragicznej śmierci żony sprzedając swoje sanatorium polskiemu związkowi górników z Karwiny (biografowie podkreślają, że o wyborze tego właśnie nabywcy zadecydowały demokratyczne przekonania Jekelsa). Osiadł w Wiedniu kilka kamienic od domu swojego przyjaciela Freuda stając się jedną z najważniejszych postaci w wiedeńskim Towarzystwie Psychoanalitycznym. Uchodząc przed nazistami przyjechał do Stanów Zjednoczonych. Zmarł w 1954 r. w Nowym Jorku. Jego syn urodzony w Bystrej został zamordowany przez hitlerowców.

Można zadać pytanie: jak wyglądałaby dzisiaj Bystra, gdyby kilka lat przed końcem XIX wieku doktor Ludwik Jekels nie wybrał jej właśnie na miejsce swojego Sanatorium?

Zwracam się z petycją o godne uczczenie pamięci doktora Ludwika Jekelsa, jednego z najbardziej zasłużonych mieszkańców Bystrej, w postaci tablicy pamiątkowej, nazwy obiektu - a może nazwania jego imieniem tężni solankowej położonej na terenie jego dawnego Zakładu, a tak chętnie odwiedzanej dzisiaj przez mieszkańców Bystrej oraz przyjezdnych.

Z nadzieją na pozytywne załatwienie sprawy
Ewa Cierniak-Szóstak

Wyrażam zgodę na umieszczenie na stronach internetowych urzędu rozpatrującego petycję moich danych osobowych.

ⁱⁱⁱ F. Pawlak, B. Malinowska, E. Malinowski, Dzieje Bystrzańskiego Sanatorium, 2005, str.5 .

ⁱⁱ E. Dembińska, K. Rutkowski, Sanatorium doktora Jekelsa – pierwszy polski zakład leczniczy posługujący się psychoanalizą, w: Psychiatria Polska, Online First nr 43 1-14, 2016 oraz P. Dybiel, Psychoanaliza – ziemia obiecana? Dzieje psychoanalizy w Polsce, 2016.

ⁱⁱⁱ Ludwik Jekels, Pisma wybrane, 2021, s. 9.

^{iv} L.Magnone, Emisariusze Freuda. Transfer kulturowy psychoanalizy do polskich sfer inteligenckich przed drugą wojną światową, t. I i II, 201. oraz Przywracanie pamięci. Polscy psychiatrzy XX wieku orientacji psychoanalitycznej (red. P. Dybel) , 2017

^v Od Jekelsa do Witkacego. Psychoanaliza na ziemiach polskich pod zaborami 1900-1918 (red. B. Dobraczyński i P.Dybel), 2016

^{vi} Protokoły Rady Gminy Bystra 1886-1919, 2020, s. 102. Wyd. staraniem Towarzystwa Przyjaciół Bystrej.